

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Інститут історії, етнології та права

Кафедра історії України

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПИТАННЯ У ПОЛІТИЦІ КОНСЕРВАТИВНОЇ
ТА ЛЕЙБОРИСТСЬКОЇ ПАРТІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ
НАПРИКІНЦІ XX СТОЛІТТЯ.**

Студентки ступеня «магістр» БПУ групи
Галузь знань 0203 Гуманітарні науки
Напряму підготовки 6.020302 Історія
Богачук Інни Володимирівни

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Неприцький Олександр Анатолійович

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

Вступ

1. Історіографія, джерельна база і методологія дослідження

1.1. Історіографія проблеми

1.2. Джерельна база

1.3. Методологія дослідження

2. Європейське питання у внутрішньополітичній боротьбі у Великій Британії під час правління консерваторів

2.1. Ідентичність британців і національний суверенітет

2.2. Маастрихтський договір: ратифікація та наслідки для Великої Британії

3. Лейбористський уряд і політика Великої Британії щодо європейської інтеграції

3.1. Європейське питання на виборах 1997 року

3.2. Прийняття єдиної валюти євро у Європейському Союзі

Висновки

Список використаних джерел та літератури

Додатки

ВСТУП

Велика Британія на кінець XX століття залишалася потужною державою європейського і світового значення. Вона відзначалася економічною та фінансовою потужністю, військовою міццю і традиційною дипломатією. В міжнародній політиці займала свою принципову позицію, переслідуючи зовнішньополітичні та внутрішні інтереси.

Місце і роль Великої Британії в процесі європейської інтеграції та глобалізації, як соціально-економічному та політичному феномені другої половини XX століття, викликають значний інтерес науковців. Приклад Великої Британії є оригінальним і вимагає окремих підходів, комплексного історичного аналізу та незаангажованості оцінок її багатовікової спадщини і національних інтересів у 90-х рр. XX століття.

Актуальність теми дослідження пояснюється рядом причин:

- Велика Британія займала особливу позицію з приводу європейських інтеграційних процесів і її досвід є відмінним від шляху пройденого країнами континентальної Європи;
- Україна відкрито і недвозначно оголосила про свій “європейський вибір” і має пройти шлях до Європейського Союзу (ЄС), орієнтуючись на досвід інших країн, що не належать до, так званого, “європейського ядра”;
- заміна блокового протистояння міжцивілізаційною взаємодією після закінчення “холодної війни” і формування нового світового устрою вимагають комплексного аналізу місця і ролі окремих країн в новій конфігурації Європи і світу;
- зміна акцентів у процесі глобалізації та європейської інтеграції потребує детального вивчення через призму історичної спадщини, економічних та політичних інтересів регіону загалом і країн-учасниць зокрема;

- питання національної безпеки та державного суверенітету в процесі глобалізації та інтеграції вимагають нового бачення, що яскраво демонструється на прикладі Великої Британії;

- стосунки Великої Британії та Європейського Союзу розкривають не лише позитив інтеграційних процесів, але й вказують на перестороги участі в європейському будівництві;

Як бачимо, актуальність даного дослідження зумовлена не лише науковим інтересом, але й рядом питань, що мають практичну цінність для вироблення зовнішньої політики української держави та проведення освітньої роботи.

Об'єктом дослідження є роль та місце Великої Британії в європейських інтеграційних процесах в останній декаді ХХ століття.

Предметом дослідження є формування зовнішньо та внутрішньополітичного курсу провідних політичних партій Великої Британії під безпосереднім впливом європейських інтеграційних процесів і становлення європейської інтеграції з огляду на участь в ній Великої Британії.

Мета дисертаційного дослідження полягає в з'ясуванні ролі і місця Великої Британії в європейських інтеграційних процесах у 90-х рр. ХХ століття та впливу європейської інтеграції на внутрішню й зовнішню політику британських урядів і діяльність основних політичних партій.

Для її досягнення передбачено вирішити такі наукові завдання:

- показати позиції політичних партій у європейському питанні напередодні парламентських виборів 1997 року та реформи лейбористського уряду;

- окреслити позицію Великої Британії щодо впровадження єдиної європейської валюти євро під час правління лейбористського уряду Тоні Блера;

Хронологічні рамки магістерської роботи охоплюють період початку 1990-х – 2001 рр. Початок періоду обумовлений такими важливими подіями в міжнародному житті як закінчення “холодної війни”, формування нової структури “постбіполярного” світу, підготовкою до створення єдиного ринку і розробка Договору про Європейський Союз, підписаний згодом у Маастрихті.

У внутрішньополітичному житті Великої Британії це час приходу до влади нового консервативного уряду та діяльність прем'єр-міністра Джона Мейджора. Завершується період дослідження подіями, що логічно завершують європейську політику Лондона у 1990-х роках – введенням єдиної валюти євро в перших 11 країнах ЄС і реакцією Великої Британії на цю подію.

Територіальні рамки роботи поширюються на Велику Британію, територію континентальної Європи та Сполучені Штати Америки (в аспектах проамериканської – як альтернативи проєвропейської – політики Сполученого Королівства).

Європейська інтеграція знайшла своє найповніше втілення у 90-ті рр. XX ст. в структурах Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС), а пізніше – Європейського Союзу (ЄС). Тому в дисертації розглядатимуться стосунки Великої Британії та ЄС і окремих провідних країн світу, що впливали на процес європейської інтеграції та функціонування ЄЕС і ЄС.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні проблеми, з урахуванням європейського вибору України і встановленні нерозривних зв'язків між історичною спадщиною Великої Британії, що сьогодні проявляється в уявленні британців про ідентичність та національний суверенітет, і економічним та політичним інтересом у внутрішній та зовнішній політиці країни.

Вперше у вітчизняній історіографії на основі залучення широкого кола джерел досліджено роль і місце Великої Британії в європейських інтеграційних процесах в 90-х рр. XX століття та впливу європейської інтеграції на внутрішню та зовнішню політику британських урядів і діяльність основних політичних партій з огляду на унікальність сформованої британської ідентичності та історичності національного суверенітету, враховуючи сучасний цивілізаційний підхід до пояснення історичних процесів.

Методологічною основою роботи є принципи системності, історичності й об'єктивності та цивілізаційний підхід, які дають можливість вивчення суспільних процесів і явищ у динаміці та тісному зв'язку з конкретними

історичними умовами їх виникнення, формування і розвитку. Оскільки об'єкт та предмет даної роботи тісно пов'язані з політичною, правовою та економічною (в сфері макро- та міжнародної економік) науками, то до уваги було взято сучасні уявлення про взаємодію держави, права й економіки як прояви об'єктивних законів суспільного розвитку.

Методи дослідження було підібрано відповідно до мети і завдань дисертаційного дослідження. В основу покладено цивілізаційний підхід і принципи системності, об'єктивності та історичності. Системно застосовано синхронний, діахронний, історико-генетичний, порівняльно-історичний, ретроспективний методи та метод актуалізації, які дали можливість комплексного багатогранного аналізу об'єкта як цілісної системи узгодженої дії його компонентів з цілою низкою причинно-наслідкових та паралельних і послідовних хронологічних зв'язків. Вказані методи дозволили розглянути об'єкт в системі глобалізації світової економіки, політики, права та безпеки наприкінці ХХ століття.

Практичне значення роботи полягає в виробленні рекомендації в області формування зовнішньої європейської політики України та формування позитивної суспільної думки всередині країни, орієнтуючись на досвід входження в європейське співтовариство Великої Британії.

Дане дослідження створює можливості для подальшої розробки актуальної тематики європейських інтеграційних процесів та україно-британських відносин в контексті європейської і двосторонньої міжнародної співпраці.

Структура магістерської роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури і додатків. Вступ включає необхідні структурні одиниці, що вимагаються для магістерського дослідження. Перший розділ охоплює історіографію проблеми, подає аналіз джерельної бази та методологію дослідження. Другий розділ присвячено висвітленню позиції Консервативної партії Великої Британії на прикладах дискусій щодо Маастрихтського договору та подальшого пошуку місця

Сполученого Королівства у новій структурі Європейського Союзу. Третій розділ показує еволюцію європейського питання під час діяльності лейбористського уряду: позицію провідних політичних партій стосовно євроінтеграції, реакцію Великої Британії на прийняття 11 країнами ЄС єдиної валюти євро. Висновки містять загальні результати дослідження.

Список використаних джерел та літератури:

Джерела:

1. Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2001 році. К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України. – 2002. – 412 с.
2. Тэтчер М. Искусство управления государством. Стратегии для меняющегося мира / Пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 504 с.
3. Court of Justice of the European Communities. Annual report 1995. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1996. – 249 p.
4. Euro. Get ready for the euro. January 1, 1999. - HM Treasury, Euro Preparations Unit. – London: HM Treasury, 1998. – 4 p.
5. Treaty on European Union. – Brussels-Luxemburg: European Commission, – 1992 – 220 p.
6. White paper on commerce. Document drawn up on the basis of COM (99) 6 final, adopted by the European Commission on 27 January 1999. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1999. – 33 p.

Монографії, брошури, статті:

7. «Бонд» о европейском валютно-экономическом союзе // Атлас. – 1993. – 27 августа. – №30. – С.34-36.
8. Барг М. Цивилизационный подход к истории / Барг М.// Коммунист. – 1991. – №3. – С.27-35.
9. Бурнашов И. Великобритания и евро / Бурнашов И.// Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 9. – С.70-75.
10. Великобритания. Отв.ред. С.П.Мадзоевский и Е.С. Хесин. – М.: Мысль, 1981. – 429 с.
11. Великобритания: Тони Блер и новые левые. /Энн Эпплбом, политический обозреватель лондонской «Ивнинг стандарт», в журнале «Форин

афферс», март-апрель 1997 г., с сокращениями. // Компас. – 1997. – №16. – С.3-14.

12. Великобритания: трудные попытки вписаться в единую Европу. /“Financial Times”, реферат // Компас. – 1996. – №28. – С.27-41.

13. Выступление премьер-министра Великобритании Тони Блэра. // Компас. - №8. – 24 февраля 2000. С.33-42.

14. Грант Ч. ЕС-2010. Оптимистический взгляд в будущее: Пер. с англ. / Грант Ч. – М.: Логос, 2001. 78 с.

15. Громыко А.А. Политический реформизм в Великобритании (1970-1990 годы) /Громыко А.А. – М.: XXI век - Согласие, 2001. – 286 с.

16. Гуляев В.И. “Первичные цивилизации” и методика изучения исторического процесса / Гуляев В.И. / Новая и новейшая история. – 1996. – №4. – С.86-88.

17. Диксон Х., Николл А. Европа: противоречивый процесс объединения в оборонной промышленности. /Диксон Х. - Компас – 1999 – №14. – С.37-44.

18. Европейский Союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития. Под ред. Ю.А.Борко и О.В. Буториной. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 472 с.

19. Европейский Союз накануне решающих перемен. // Компас. - №10. 12 марта 1998 року. С.3-22.

20. Загальні парламентські вибори в Сполученому Королівстві. – К.: “Британська Рада в Україні”, 1997. – 26 с.

21. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС: порівняльний аналіз/ Зіллер Ж. - К.: Основи, 1996. – 354 с.

22. Кан А. Деволюция по-шотландски/ Кан А. // Итоги. – 1997. – 16 сентября. – С. 24;

23. Капитонова Н.К. Приоритеты внешней политики Великобритании (1990-1997 гг.) /Капитонова Н.К. – М.: Московский государственный институт международных отношений (университет); “Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), – 1999. – 144 с.

24. Колосов Г.В. Военно-политический курс Англии в Европе / Колосов Г.В.. – М.: Наука, 1984. – 240 с.
25. Лебедев А.А. Очерки британской внешней политики (60-80-е гг.) /Лебедев А.А. – М.: Международные отношения, 1988. – 303 с.
26. Маастрихтский процесс: реакция и новые вызовы // Мировая экономика и международные отношения. – 1993. – №9. – С.64-77.
27. Мадзоевский С.П. Эволюция глобальной стратегии Лондона/ Мадзоевский С.П. / Мировая экономика и международные отношения. – 1973, №6. – С.17-19.
28. Неприцький О.А. Впровадження в країнах-членах ЄС єдиної грошової одиниці та реакція Великобританії // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Серія: Історія: Збірник наукових праць. Вип.ІІІ. – Вінниця, 2001. – С.176 – 187.
29. Неприцький О.А. Вхідження Великобританії до європейського співтовариства: уроки для України // Історичні і політологічні дослідження. Видання Донецького національного університету, історичний факультет.” №3(7) – 2001, липень. С.49-52.
30. Неприцький О.А. Джерельна база вивчення європейської інтеграції Великої Британії наприкінці ХХ — початку ХХІ століть // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія: Історія. — Вип. 9. — Вінниця, 2005. — С. 395–400.
31. Неприцький О.А. Європейський Союз та питання національної ідентичності й національного суверенітету Великобританії (90-ті рр. ХХ ст.) // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Серія: Історія: Збірник наукових праць. Вип.ІV. – Вінниця, 2001. – С.223 – 227.
32. Неприцький О.А. Позиція і роль Великої Британії в побудові системи Європейської безпеки наприкінці ХХ сторіччя // Історична наука: проблеми розвитку: Матеріали конференції. Всесвітня історія – Луганськ: Вид-во СНУ ім.В.Даля, 2002. – С.103-106.

33. Перегудов С. Великобритания после выборов 1997 года: обычная смена власти или прорыв в XXI век? / Перегудов С. // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. – №3. – С.74-84.

34. Потапенко Т.Г. Политика Консервативной партии Великобритании в отношении ЕЭС в 1945-1992 гг./ Потапенко Т.Г. // Вестник всеобщей истории. – СПб., – 1999. – Вып.2. – С.94-110.

35. Розанов А. Единство противоположностей. / Розанов А. // Советская Белоруссия. – 2001. – 19 апреля.

36. Семененко И. Группы интересов в Европейском союзе: региональный аспект/ Семенко И. // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. – №4. С.26 – 35.

37. Смоленский Н.И. Теоретический плюрализм и проблемы исторической теории/ Смоленский Н.И. // Новая и новейшая история. – 1996. – №3. – С.76-80.

38. Современный монополистический капитализм: в 8-ми кн. / Отв. ред.: Н.Н.Иноземцев и др. – М.: Мысль, 1981. – Кн.3: Великобритания / Отв. ред. С.П.Мадзоевский, Е.С.Хесин. – 429 с.

39. Соколовский М. Британия в осаде. / Соколовский М. // Зеркало Недели. - №14. – 7 апреля 2001. – С.5.

40. Стрежнева М.В. Великобритания и Западная Европа: политические аспекты. / Стрежнева М.В. – М.: Наука, 1988. – 188 с.

41. США и Европа: перспективы взаимоотношений на рубеже веков / Уткин А.И., Приходько О.В., Смирнов П.Е., Давыдов Ю.П., Оберемко Т.В., Подлесный П.Т. – М.: Наука, 2000. – 192 с.

42. Топорнин Б.Н. Право и институты европейских сообществ на современном этапе: основные понятия / Топорнин Б.Н.// Европейская интеграция: правовые проблемы. – Кн.1. – М.: Ин-т государства и права РАН. – С.3-23.

43. Трещина на континенте: многие европейцы опасаются последствий плана единой валюты // Компас. – 1996. – №36. – С. 71-76.

44. Федотова В.Г. Методология истории сегодня / Федорова В.Г.// Новая и новейшая история. – 1996. – №6. – С.60-63.
45. Хантингтон С. Грядущее столкновение цивилизаций?/ Хантингтон С. // США: ЭПИ. – 1994. – №3. – С.39-41
46. Хесин Е. Великобритания и ЕС: двадцать лет спустя/ Хесин Е. // Год планеты: Экономика. Политика. Трибуна предпринимателей. Банки. Культура. Вып.1994 г. /Ран, Ин-т мировой экономики и международных отношений. – М.: Республика, 1994. – С.278-282.
47. Чоут Р. “Financial Times”, №33.248. После выборов придется нажать на тормоза/ Чоут Р. // Компас. – 1997. – №18. – С.62-64.
48. Шишков Ю.В. Общий рынок: надежды и действительность. / Шишков Ю.В. – М.: Мысль, 1972. – 254 с.
49. Щербак Ю. Список Хантингтона/ Щербак Ю. // Столичные новости. – 1999. – 26 октября-6 ноября. – С.3,6.
50. A love that died // The Economist. – 1992. – September 26. – P.16.
51. A rough year // The Economist. – 1992. – December 19. – P.17-19.
52. Baker D., Gamble A., Ludlam S. The Parliamentary siege of Maastricht 1993: Conservative divisions and British ratifications // Parliamentary affairs. – 1994. – Vol. 47, №1. – P.37-60.
53. Begg D. Britain and Europe: the European financial are. // Oxford Economic Papers. – 1990. – Vol.42, №4. – P.659-671.
54. Beloff M. Britain and European Union: Dialogue of the Deaf/ Beloff M. – NY : Macmillan Press Limited, 1996. – 184 p.
55. Bogdanor V. Devolution in the United Kingdom. – Oxford: Oxford University Press. – 2001. – 331 p.
56. Britain and Europe. Hopping on the juggernaut // The Economist. – 1998. – January 3. – P.27-30.
57. Duffy M., Evans G. Building bridges? The political implications of electoral integration for Nirthern Ireland // British journal of political science. – Volume 25, Part 1. – 1995. – P. 123-142;

58. Duke S. Assessing the UK presidency: A Second Pillar Perspective. Working paper. – 98/W/04. – European Institute of Public Administration. – 1998. – 20 p.

59. Eliot L. ECB should change its tune // The Guardian. – 2000. – October 9. – P.25.

60. Eskudé C. The European Union and global security in the postmodern world-system // The European Union in the World System Perspective. – Warsaw, Polish Institute of International Affairs. – 2002. – P.95-120.

61. Kenen Peter B. Economic and monetary union in Europe. Moving beyond Maastricht. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 217 p.

62. Kirchner E. A third level of government: Britain in the European Community // The Developing British Political System: the 1990-s. – New-York: Longman Group UK Limited, 1993. – P. 171-190.

63. Larsen H. Britain and Danish European Policies in the 1990s: a discourse approach // European Journal of International Relations. – 1999. – Vol.5, №4. – P.451-483.

64. McCormic J. The European Union. – Boulder: Westview Press. – 1999. – 320 c.320.

65. Money for Mars. The euro has no reference to a common past that has been widely forgotten. Who is preperad to die for Europe? // Newsweek. Special issue. - November 1998 - February 1999. - P.104.

66. Sick man in Europe // The Economist. – 1992. – September 26. – P.38.

67. Who wants what in the brave new Europe // The Economist. – 1990. – December 1. – P.24-25.